

Pohyb - zdroj (KINÉISIS u Aristotela) / FYSIS - jako zdroj a počátek pohybu

Některá jsoucna (ONTA) mají podle Aristotela příčinu sama v sobě, zatímco jiná mají příčinu v jiných jsoucnech (začátek II. knihy „Fysiky“). To platí s jistými úpravami také o jejich „pohybech“ (tj. změnách, proměnách): jsoucna, která mají příčinu v jiných jsoucnech, nemají vnitřní tendenci ke změně v sobě, kdežto ta jsoucna, která jsou „od přírody“ (FYSEI), mají sama v sobě počátek své proměny (KINÉISIS) i svého trvání (STASIS). Aristotelés na témž místě rozlišuje mezi „těly“ resp. „tělesy“ jednoduchými, a tu uvádí jako příklad zemi, oheň, vzduch a vodu (zcela podle tradice, zejména podle Empedoklea), a jako jiné (tedy „nejednoduché“) uvádí živočichy (ZÓA) a jejich části (!), a rovněž rostliny (FYTA). U změny nebo trvání uvádí jednak vztah k místu (KATA TOPON), vztah k růstu a ubývání (KAT' AYXÉSIN KAI FTHISIN), a ke změně vlastností (KAT' ALLOIÓSIN, zjištění). V tomto smyslu je tedy FYSIS také počátkem (ARCHÉ) a příčinou (AITIA) pohybu i klidu takového jsoucna (event. „na jsoucnu“), které je „od přírody“ (FYSEI). – Necháme-li stranou ona zmíněná „jednoduchá tělesa“ (TA HAPLA TÓN SÓMATÓN), která (asi) nevznikají ani nezánikají, jsme při interpretaci tohoto pojetí postaveni před problémem, jak vlastně vznikají (a zanikají) ta jsoucna, která nejsou jednoduchá (a tedy ani bez vzniku a bez zániku), ale jsou „přirozená“ (tj. od přírody. FYSEI). Nemůže totiž být pochyb, že tato „nejednoduchá“ těla mají v sobě nejen „své části“ (TA MERÉ AYTÓN), ale že jsou sama i se svými částmi nějak spjata s mnoha „jednoduchými“ těly. Zároveň však nemůžeme tato jednoduchá těla považovat za počátek ani příčinu těch „složitých“ (nejednoduchých), neboť jinak by ona složitá těla přestala být „od přírody“. Budeme-li ono „od přírody“ (FYSEI) chápat tak, že FYSIS je počátkem a (jedinou) příčinou toho, že taková „těla“ (řekl bych: pravá jsoucna) vůbec jsou „jako taková“, tj. jako něco jiného, složitějšího, vyššího, než čím jsou jejich „složky“ (tedy ve shodě s Aristotelem), rozostříme tím sám pojem FYSIS. Budeme totiž muset pojmově rozlišit FYSIS jako jediný počátek (a příčinu) všeho, a tedy také čehokoliv na jedné straně, a FYSIS jako konkrétní a aktuální FYSIS právě tohoto složitého(nejednoduchého) těla a zejména jeho jednosti resp. jednoty, sjednocenosti, integrity.

(Písek, 071122-1.)